

SOSIAALINEN KESTÄVYYS

Sosiaalinen kestävyys
varhaiskasvatusyhteisön arjessa
ja yhteiskunnallisen muutoksen
tekijänä

9.2.2012

Arto O. Salonen, KT

arto.salonen(at)metropolia.fi

Esityksen sisältö

1. Kestävän kehityksen lähtökohtia ja periaatteita
2. Sosiaalisesti kestävä varhaiskasvatusyhteisö ja kestävä kehitys edistäminen
3. Yhteiskunnallinen muutos kohti kestävä kehityksen mukaista tietoisuusyhteiskuntaa

KESTÄVÄN KEHITYKSEN LÄHTÖKOHTIA JA PERIAATTEITA

Kestämättömän kehityksen aiheuttajat

Väestönkasvu vakiintuu 9–10 miljardin tuntumaan vuoteen 2050 mennessä

Massakulutus nähdään pääasiassa myönteisenä asiana

- Hyvinvointikäsitteys on materialisoitunut
- Tyytymättömyys > halu saada koko ajan uutta ja enemmän
- Yksilökeskeisyys > yksilöllisen omistamisen merkitys korostuu
- Poliitikko > kannustetaan kuluttamiseen talouden kasvattamiseksi

4,9 miljardia keskiluokkaista kuluttajaa vuonna 2030 (nyt 2 miljardia). Tuotteiden ja palvelujen *kuluttamisesta* aiheutuvat hiilidioksidipäästöt ovat Suomessa Pohjoismaiden korkeimmat ja globaalilla tasolla maailman 9. suurimmat. 1/3 näistä päästöistä syntyy maamme rajojen ulkopuolella.

Caldeira, K., & Davies, S. (2010). Consumption-based accounting of CO₂ emissions. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America 107(12), 5687–5692.

Kharas, H. (2010). The Emerging Middle Class in Developing Countries. Paris: OECD Development Centre. Working Paper No. 285

UN (2011). World Population to reach 10 billion by 2100 if Fertility in all Countries Converges to Replacement Level. Press Release 3rd May 2011.

Luettavissa http://esa.un.org/unpd/wpp/Other-Information/Press_Release_WPP2010.pdf

Mitä kestävä kehitys tavoittelee?

Tavoitteena on, että tulevilla sukupolvilla olisi samat mahdollisuudet ja vapaudet kuin meillä – tai vielä enemmän.

- > pitkän aikavälin suuntautuminen
- > paikallinen ja globaali ulottuvuus
- > toteutuminen edellyttää vastuuta

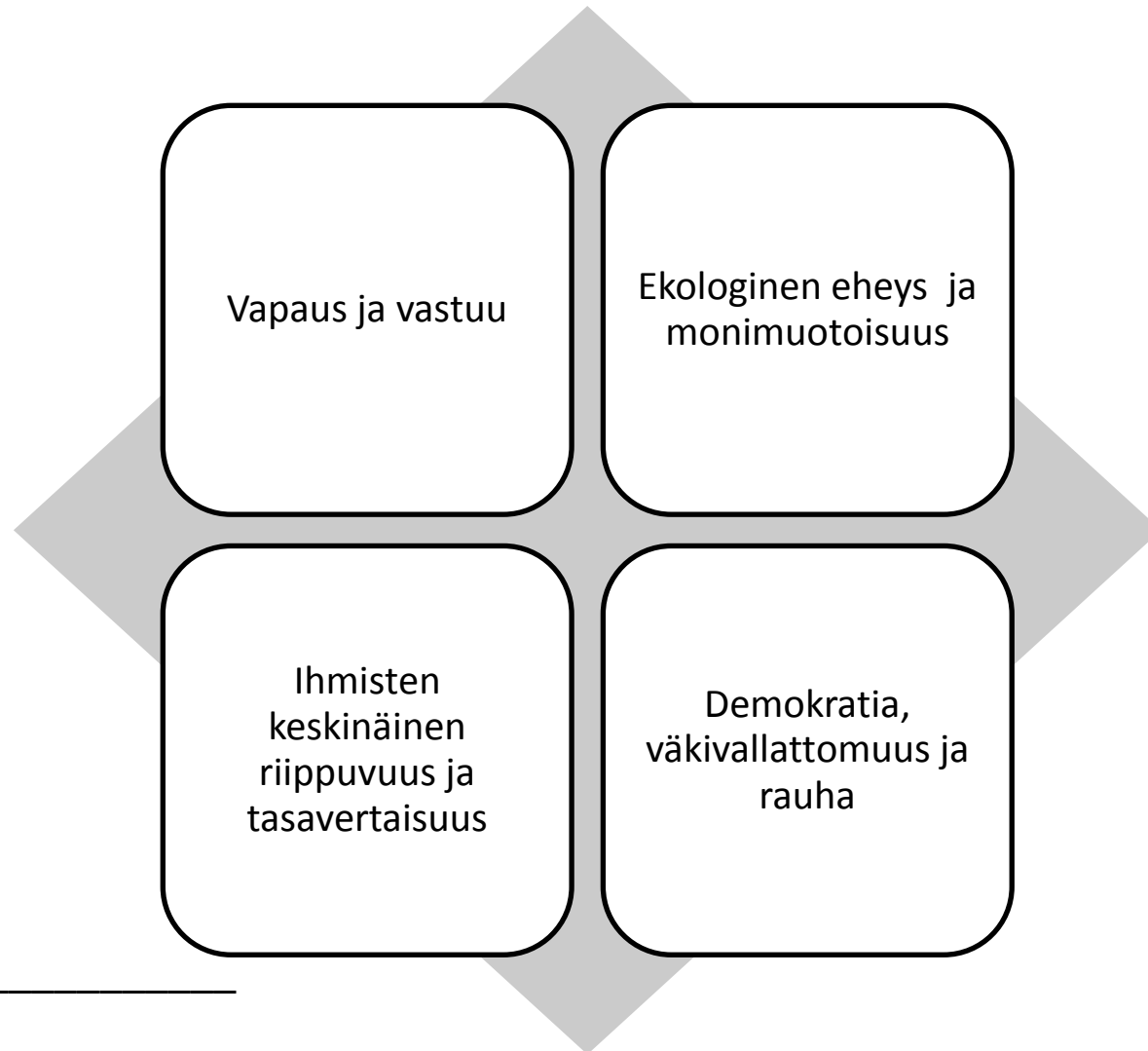
Ketkä ovat toimijoita?

Kaikki ihmiset itsenäisinä toimijoina ja erilaisten yhteisöjen jäseninä yhteiskunnassa.

Ihmisen toiminnan tuloksena syntyy henkinen ja materiaallinen todellisuus (kulttuuri), joka määrittää olemisen ja elämisen muotoa.

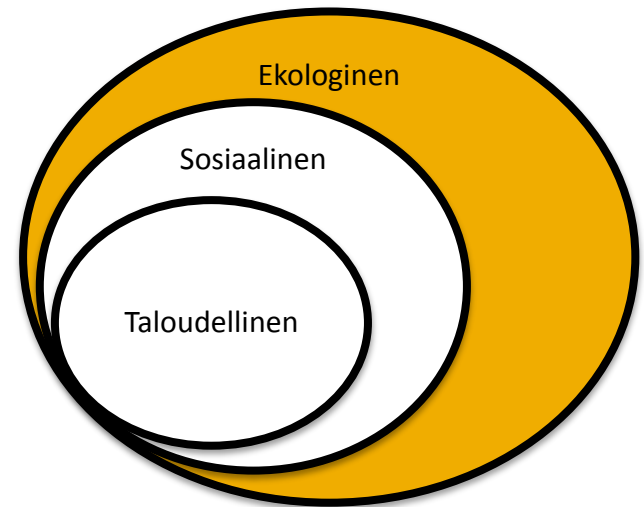
Mitkä ovat kestävän kehityksen arvot?

Kestävälle kehitykselle on tunnusomaista, että *hyvinvointia* tarkastellaan laajasti huomioimalla ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökohdat

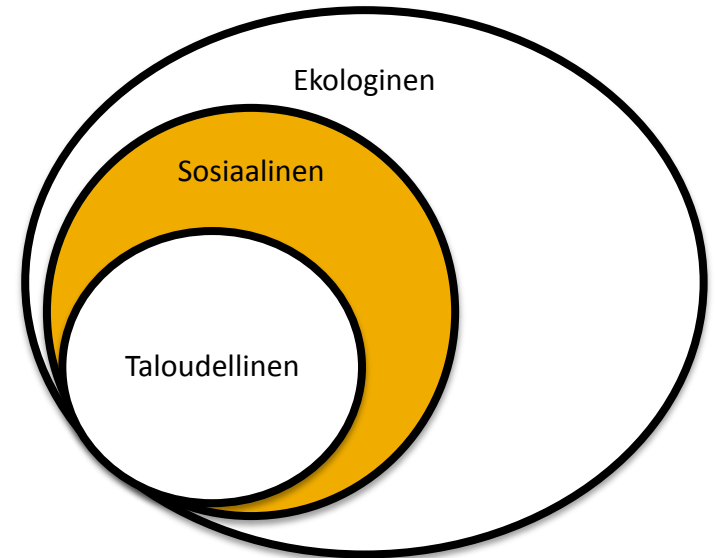
Luonto ja hyvinvointi

Puiston läheisyys vähentää 345 euron edestä terveystalvelujen käytön tarvetta vuodessa/ asukas Englannissa.

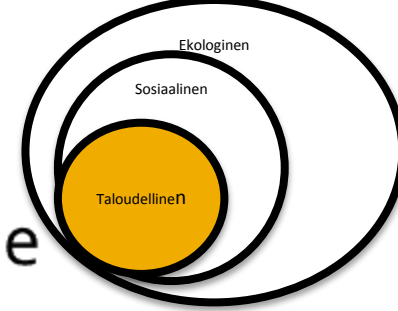
Ihmissuhteet ja hyvinvointi

Suuresta ihmisryhmästä seulottuja erittäin onnellisia ihmisiä luonnehtivat hyvät sosiaaliset suhteet.

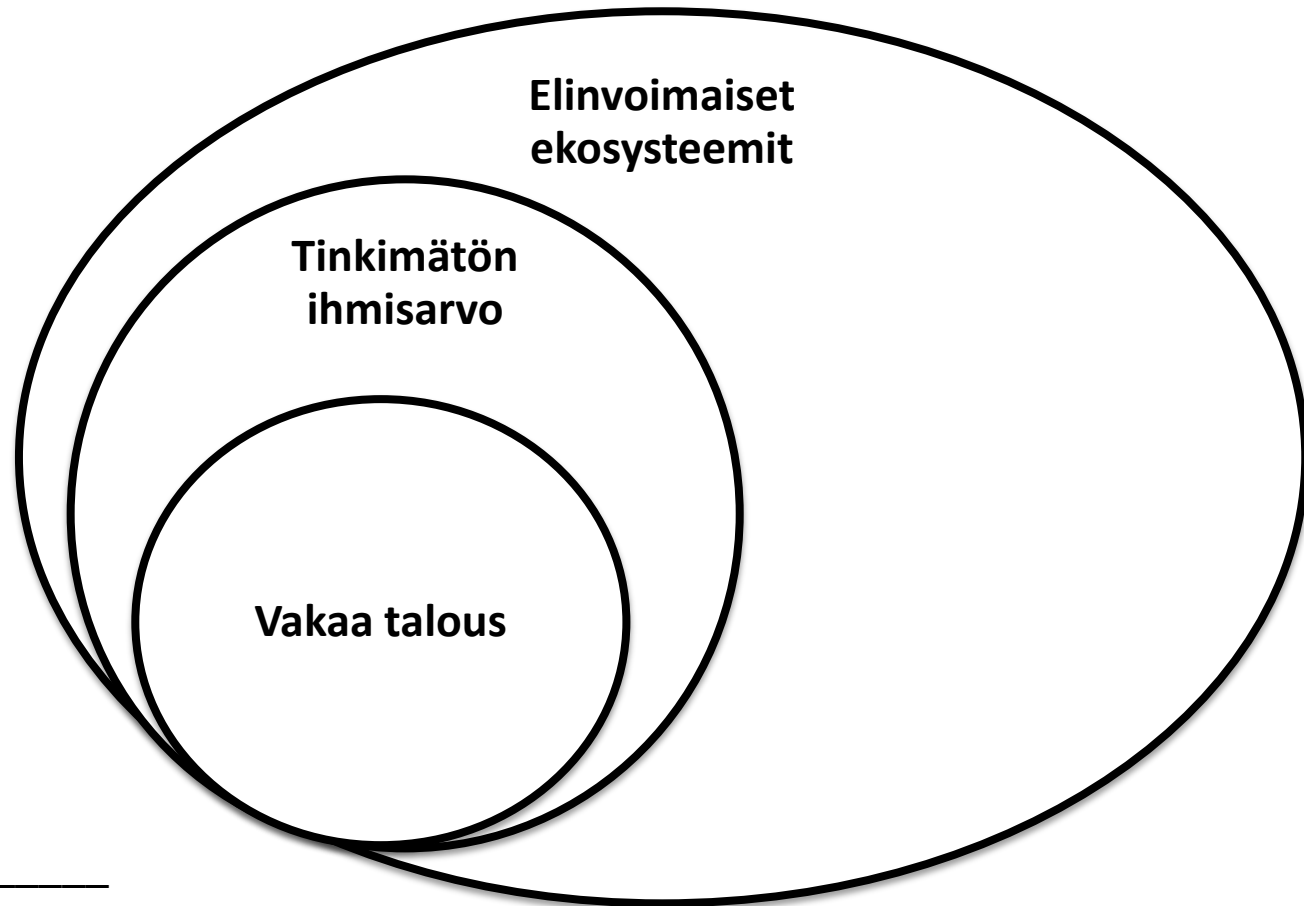
Talous ja hyvinvointi

Perustarpeiden tyydyttämiseen käyttämämme rahamäärän osuus tuloista on vähentynyt

	Ruotsi		Yhdysvallat	
	Vuosi 1875	Vuosi 1995	Vuosi 1875	Vuosi 1995
Ruoka ja juoma	50	15	57	12
Vaatteet ja kengät	10	3,5	14	4
Asuminen	27	24,5	16	14
Terveydenhoito ja koulutus	3	21,5	3	34
Muu (ei perustarpeet)	10	35,5	10	36
YHTEENSÄ	100 %	100 %	100 %	100 %

Ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden hierarkia

Baker, S. (2006). Sustainable development. London: Routledge.

Giddings, B., Hopwood, B. & O'Brien, G. (2002). Environment, economy and society: fitting them together into sustainable development. *Sustainable Development*, 10(4), 187–196.

Hediger, W. (1999) Reconciling "weak" and "strong" sustainability. *International Journal of Social Economics*, 26(7/8/9), 1120–1144.

Ott, K. (2003). The Case for Strong Sustainability. In: Ott, K. & P. Thapa (eds.) *Greifswald's Environmental Ethics*. Steinbecker Verlag.

**SOSIAALISESTI
KESTÄVÄ
VARHAISKASVATUSYHTEISÖ
JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN
EDISTÄMINEN**

Sosiaalinen kestävyys

Lähtökohtana ihmisiä laajasti yhdistävä ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948.

Puolustaa arvokasta ihmisyyttä asettamalla ehtoja talouden toiminnalle ja puolustautuu luonnon voimaa vastaan.

Esimerkkejä sosiaalisen kestämyyden ilmenemisestä

- Ihmisten välinen epätasa-arvo on nykyään kehittyneissäkin yhteiskunnissa suurempaa kuin 20 vuotta sitten.
 - > kansalaisten keskinäinen luottamus, väkivallan määrä, eliniän odote, lapsikuolleisuus, mielenterveysongelmat, teini-iän raskaudet, liikalihavuus, vankien määrä, materian kierto
- Pakkotyö, lapsityö ja epäinhimilliset työskentelyolosuhteet liittyvät tavanomaisiin päivittäin käyttämiimme hyödykkeisiin
- Kustannustehokas vanhustenhoito: "Sinulla on vaippa, ei sinun vessaan tarvitse päästä."

Chan, Jenny, de Haan, Esther, Nordbrand, Sara & Torstensson, Annika (2010). Silenced to deliver: Mobile phone manufacturing in China and the Philippines. Stockholm: SOMO & SwedWatch

Ferus-Comelo, Anibel & Pöyhönen, Päivi (2011). Phony Equality - Labour standards of mobile phone manufacturers in India. Finnwatch, Civedep and SOMO, Kit Ho, Chun, Pöyhönen, Päivi & Simola, Eeva. (2009). Playing with Labour Rights: Music player and game console manufacturing in China. Helsinki: FinnWatch, Mäkelä, Anni & Pöyhönen, Päivi. (2010). Kivihiiltä idästä ja etelästä. Vastuullisuus energia-yhtiöiden ostoissa. FinnWatch 3/2010.

Pöyhönen, P. (2009). Fair Phones: It's Your Call – Why Finnish mobile operators should be responsible for supply chains. Helsinki: Finnwatch.

TVPRA (2009). List of Goods Produced by Child or Forced Labor. Trafficking Victims Protection Reauthorization Act of 2005. Bureau of International Labor Affairs, Washington: U.S. Department of Labor. Luettavissa: www.dol.gov/ilab/programs/ocft/PDF/2009TVPRA.pdf

UNDP (2008). Human Development Report 2007–2008. Fighting climate change. Human solidarity in a divided world. New York: United Nations Development Programme.

Wilkinson, R., & Pickett, K. (2010). The spirit level. Why equality is better for everyone. London: Penquin.

Mitä on sosiaalinen kestävyys?

Tasavertaisuus	<ul style="list-style-type: none">- Erilaisuuden ja toiseuden myönteinen kohtaaminen- Köyhyyden vähentäminen ja kehitysmaiden haasteet- Sosiaalinen vastuu kulutusvalinnoissa- Kehityksestä seuraavien hyötyjen ja haittojen tasaaminen
Osallisuus	<ul style="list-style-type: none">- Sosiaalisen osallisuuden vaaliminen- Yhteisöllisyyden edistäminen- Kansalaisyhteiskunnan vaaliminen ja edistäminen
Yhteenkuuluvuus	<ul style="list-style-type: none">- Sukupolvien välisen yhteyden vaaliminen- Fyysisestä ja psyykkisestä turvallisuudesta huolehtiminen- Lannistumattomuus
Tietoisuus	<ul style="list-style-type: none">- Inhimillisen kasvun mahdollisuuksista huolehtiminen- Terveyttä edistävät elämäntavat- Kansanterveydellisten riskien välttäminen

Alila, A., Gröhn, K., Keso, I., Volk, R. (2011). Sosiaalisen kestävyuden käsite ja mallintaminen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Raportti 2011:1

Boström M. (2012). A missing pillar? Challenges in theorizing and practicing social sustainability: introduction to the special issue. Sustainability: Science, Practice, & Policy 8(1):3-14.

Murphy, K. (2012). The social pillar of sustainable development: a framework for policy analysis. Sustainability: Science, Practice, & Policy 8(1).

Littig, B., & Grießler, E. (2005). Social sustainability: a catchword between political pragmatism and social theory. International Journal of Sustainable Development 8(1/2), 65 -79.

OKM (2012). Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2012:6.

Salonen, A. (2010). Kestävä kehitys globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Väitöskirja. Tutkimuksia 318. Helsinki: Yliopistopaino

STM (2011). Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisu 2011:1.

Sosiaalista kestävyyttä kannattelevan varhaiskasvatusyhteisön piirteitä

- a) Yhteisö voi henkisesti hyvin ja pitää kiinni ihmisarvosta, mikä ilmenee vahvana osallisuuden kokemisena.
- a) Yhteisössä vaalitaan ihmisten välistä yhteyttä, kohtaamista ja yhteistoimintaan osallistumista.
- b) Toiminta ylläpitää fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta ja edellyttää, että ketään ei suljeta yhteisön ulkopuolelle.
- c) Yhteisön solidaarisuus ilmenee tasavertaisuutena. Se laajenee kattamaan myös omaan yhteisöön kuulumattomia ihmisiä.

Systemiajattelu saattaa yhteen eri lähestymisnäkökulmat

Planeettamme ei ole kokoelma toisistaan irrallisia asioita ja tapahtumia vaan systeemi, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen.

- Yksinkertaisten päivittäisten valintojemme vaikutukset säteilevät eri puolelle planeettaamme.
- Haasteena on tunnistaa millaisia systeemeitä arkiset valintamme tukevat ja ylläpitävät
- Sosioekologinen lähestyminen: Kannattelevatko systeemit ihmisarvoa ja ekosysteemeiden elinvoimaisuutta?

Ostamalla purkillisen jugurttia vahvistamme sosiomateriaalista verkostoa, johon kuuluu satoja ihmisiä ja lukuisia teollisuuslaitoksia

Ostopaikka: Stuttgart, Saksa

- Maito ja sokeri tulevat lähialueiden maanviljelijöiltä ja sokerin jalostamolta.
- Bakteeriviljelmät kuljetetaan tehtaalle 850 kilometrin päästä läheltä Tanskan rajaa.
- Alumiinikantisen muovipurkin raaka-aineet tulevat Nordrhein-Westfalenin alueelta 500 kilometrin päästä.
- Mansikat kasvavat puolalaisilla pelloilla, mistä ne toimitetaan ensin käsiteltäviksi Belgian rajalla olevaan tehtaaseen tuhannen kilometrin päähän ja sen jälkeen Stuttgartiin.
- Tukkupakkaus koostuu eri pahveista, kartongeista, liimasta ja muovikalvosta, joita tuodaan sekä läheltä 15–70 kilometrin päästä että Itävallasta ja Ranskasta 350–700 kilometrin päästä.

Yksi Stuttgartissa valmistettu jugurttipurkillinen edellyttää 7857 kilometriä rekka-autoilla liikkumista Keski-Euroopassa.

Englannissa nautitun kolajuoman tarina

Alumiinitölkkin valmistuksessa tarvittava bauksiitti louhitaan Australiassa. Malmi siirretään kuorma-autoilla kemialliseen jalostukseen ennen sen laivaamista Ruotsiin. Ruotsalaisessa sulattamossa raaka-aineesta valetaan alumiinitankoja, jotka kuljetetaan Saksaan. Saksassa tangot lämmitetään ja niistä puristetaan ohutta alumiinilevyä. Sen jälkeen 10 000 kg painoiset alumiinilevyrollat kuljetetaan Englantiin, jossa ne muotoillaan tölkeiksi. Tölkit pestään, kuivataan ja maalataan, minkä jälkeen ne lähtevät pullottamoon. Pullottamo saa kolajuoman sokerin ranskalaiselta sokeriruokotilalta, jossa sokeri myös jalostettiin virvoitusjuomakäyttöön soveltuvaksi. Juoman fosfori tulee Yhdysvaltalaisesta kaivoksesta. Kaivoksen käyttämä energia vastaa 100 000 ihmisen energian kulutusta, sillä elintarvikekäyttöön soveltuva fosfori vaatii korkeaa jalostusastetta. Juoman sisältämä kofeiini tulee pullotustehtaan lähellä sijaitsevasta kemiantehtaasta. Tölkit ja niiden sisältämä sokeri-, kofeiini-, fosfori- ja hiilidioksidipitoinen vesi pakataan kartonkiin, joka on valmistettu selluloosasta kartonkitehtaassa. Tehtaan käyttämät puut on kaadettu ja kuljetettu Siperiasta, Ruotsista tai Kolumbiasta - osittain ikimetsistä. Kartonkiin pakatut juomat siirretään markettiin, josta ne myydään kuluttajille kolmen päivän sisällä. Keskimääräinen kuluttaja juo tölkillisen kolajuomaa muutaman kymmenen sekunnin sisällä ja siirtää tyhjän tölkin taloudestaan poistuvan materiaalin joukkoon. Tölkin valmistaminen tulee kalliimmaksi kuin sen sisältämän juoman valmistaminen.

Sosiomateristen systeemeiden tarkastelu

- Millainen ja miten pitkä on tämän perunan tie ruokapöytäämme?
- Mistä meidän vesi tulee?
- Kuka kasvatti nämä appelsiinit? Miksi?
- Kuka tämän kalan pyydysti, perkasi ja valmisti? Miksi?
- Kuka tämän pippurin on kasvattanut?
- Mistä meidän sähkö tulee ja miten sitä tuotetaan? Miksi?
- Miksi kaupassa myydään brasilialaista lihaa, vaikka asumme karjatilan lähellä?
- Mistä farkut on tehty ja ketkä ne ovat valmistaneet?
- Ketkä poimivat meillä juotavan kahvin pavut? Miksi?
- Ketkä lämmittävät meidän talon? Miksi?
- Onko olemassa suomalaista suklaata? Ketkä kaakaoviljelmillä työskentelevät? Miksi?
- Miksi on olemassa tavallisia ja reilun kaupan banaaneja?
- Mistä tämä kännykkä tulee? Ketkä sen valmistivat? Kuka louhii raaka-aineet?
- Onko olemassa ruokaa tai tuotetta, joka olisi kaikilta osin suomalainen?
- Onko olemassa ruokaa tai tuotetta, jonka tuottamisessa ei käytettäisi öljyä? Miksi?

Goleman, D. (2009). *Ecological Intelligence: How Knowing the Hidden Impacts of What We Buy Can Change Everything*. New York: Broadway Books.

Otnes, P. (1986). Visible cities. *Saundersian meditations on the concept of collective consumption*. *Theory and Society* 3(4), 217–232.

Spaargaren, G., Mol, A. & Buttel, F. (2000). *Environment and Global Modernity*. London: Sage

Psarikidou, K. & Szerszynski, B. (2012). Growing the social: alternative agro-food networks and social sustainability in the urban ethical foodscape. *Sustainability: Science, Practice & Policy* (8)1

Raworth, K. (2011). *Planetary Boundaries and Social Boundaries: Defining a Safe and Just Operating Space for Humanity*. Oxford: Oxfam

Tuemmeko valinnoillamme sosiomateriaalisia verkostoja, jotka eivät ole arvojemme mukaisia?

Valokatkaisijan painallus liittää minut osaksi sähköntuotantosysteemiä. Eurooppalaisessa sähkön tuotannossa yhden terawattitunnin verran kivihiilen avulla tuotettua energiaa on yhteydessä

- 0,12 kaivostyöläisen kuolemaan kaivosonnettomuuksissa,
- 25 ihmisen menehtymiseen ilmansaasteisiin ja
- 225 ihmisen vakavaan sairastumiseen

Valtaosa Suomessa käytetystä kivihiilestä tulee kaivosalueilta, joissa työperäiset sairaudet, ympäristörikkomukset tai ihmisoikeusrikkomukset ovat tavallisia.

Markandya, Anil ja Wilkinson, Paul. (2007). Electricity generation and health. *Lancet* 370(9591): 979–990.

Mäkelä, Anni ja Pöyhönen, Päivi (2010). Kivihiiltä idästä ja etelästä. *Vastuullisuus energiayhtiöiden ostoissa*. FinnWatch 3/2010.

Kokonaisvaltainen kestävän kehityksen mukainen käyttäytyminen kiteytettynä

- Olen vastuullinen ja osallistuva maailmankansalainen
- Elinkaariajattelu ja harkitsevuus on läsnä kuluttamisessani
- Ylläpidän ja edistän paikallistaloutta
- Edistän yhteisöllisyyttä ja huolehdin terveydestäni
- Huolehdin materian kierrosta

E
N
E
R
G
I
A

Tulevien sukupolvien toimintamahdollisuuksia turvaavat energiaratkaisut

Ole se muutos, jonka haluat maailmassa nähdä.

- Mohandas Gandhi

**YHTEISKUNNALLINEN
MUUTOS KOHTI KESTÄVÄN
KEHITYKSEN MUKAISTA
TIETOISUUSYHTEISKUNTA**

Yhteiskunnallisen muutoksen tekijöitä 1900-luvulla

- keinotekoiset lannoitteet
- rokotukset
- antibiootit
- lentokoneet
- sähköistyminen
- ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948
- ydinteknologia (ydinase ja ydinvoima)
- puolijohdeteknologia (transistorit ja mikropiirit)
- internet
- tiedonsiirtoteknologia (valokuitu ja langaton)

Yhteiskunnallisen muutoksen tekijät lähitulevaisuudessa?

- Aurinkoenergian (ilmaisenergian) laajamittainen hyödyntäminen
- Kestävyysperustaisen hyvinvointikäsitteen valtavirtaistuminen tietoisuuden lisääntyessä

Inhimillisen kasvun suunta tietoisuusyhteiskuntaan siirryttäessä

Maailmankuva	Ihmiskeskeinen				Elämäkeskeinen			Ekosysteemikeskeinen		
Hyvinvointikäsite	Kulutusmahdollisuuksien maksimointi							Elämän merkityksellisyyden maksimointi		
Olemisen orientaatio	Yksilökeskeinen				Yhteisöllinen			Planetaarinen		
Vastuun piiri	Minä	Perhe	Ystävät ja sukulaiset	Suomalaiset ihmiset	Länsimaalaiset ihmiset	Kaikki ihmiset	Ihmiset ja eläimet	Ihmiset, eläimet ja kasvit	Ekosysteemit	Maapallo

- Salonen, A. & Åhlberg, M. (2012). Towards sustainable society - From materialism to post-materialism (in Press). International Journal of Sustainable Society.
- Salonen, A. & Åhlberg, M. (2011). Sustainability in everyday life - Integrating environmental, social and economic goals. Sustainability: The Journal of Record, 4(3), 134-142
- Salonen, A. (2011). Kestävyyssajattelun eettisiä lähtökohtia. Natura 48(1), 32-36.
- Salonen, A. (2011). Kohti kestävyysperustaista hyvinvointia. Teoksessa Juha Hämäläinen (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2011. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry., 75-113.
- Salonen, A. (2010). Kestävä kehitys globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Väitöstutkimus. Tutkimuksia 318. Helsinki: Yliopistopaino.

Aineettomien tarpeiden
– identiteetin, yhteisön,
itsekunnioituksen,
haastavuuden, rakkauden ja ilon –
tyydyttäminen materiaalilla on
loputon yritys tyydyttää näitä tarpeita
väärillä ratkaisuilla.

Kiitos!

Arto O. Salonen, KT
arto.salonen(at)metropolia.fi